

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Augustini Barbosae ... Collectanea doctorum tam
veterum, quam recentiorum, in ius pontificium universum**

In Qvo Dvo Priores Decretalium Libri Continentvr

Barbosa, Agostinho

Lugduni, 1669

43. De arbitris.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95263](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95263)

- 3 Probat hic text. cessionem actionum, seu litis fa-
cto clerico per laicum non valere tanquam simulatè
concepam, Barth. in l. 1. in fin. ff. hoc tit. Specul. in tit.
de cession. action. §. 1. col. 2. vers. verum si actio, Nat. conf.
474. n. 49. vol. 2. & conf. §. 30. n. 11. vol. 3. Roland. conf. 36.
a n. 27. ad fin. vol. 2. quos refert & sequitur Bellet. dis-
quisit. cleric. p. 1. tit. de disciplina cleric. §. 2. n. 24. vbi
n. 29 limitat, si cessio fuit facta per laicum clerico
vbi coniuncta personae, nam clericus ratione fori
potentior dicitur, eo scilicet casu, quo iurisdictionis
privilegio laicum coercere potest, vide Xuar. al-
leg. 19 vbi Valdes. Rebuff. tom. 2. ad leges Gallie, tit.
de cessione actionum, art. 1. gloss. 8. in fine, Mascard. de
probat. concl. §. 8. n. 21. Menoch. conf. 38. n. 48. Marien-
l. 11 gloss. §. n. 1. tit. 10. lib. 5. nona recap. Surd. decis. 22.
num. 19. vbi de cessione facta clerico confanguineo,
Alex. Trentacinq. var. res. lib. 2. tit. de postulando, resol. 2.
n. 4. D. Barbof. in l. 1. p. 7. n. 49. ff. soluto matrim. Cald. Pe-
reira de potestate nominandi, c. 1. n. 11. Modern. de iu-
risdict. p. 4. cent. 1. casu 35. n. 22. & casu 91.
- 4 Potentiorum.] Potentior ille dicitur, qui ratione
officii, quod gerit, potest vel minari, vel alios vexa-
re, vide Menoch. conf. 28. n. 31. & conf. 38. n. 47. & lib. 3.
de pres. pres. 129. n. 37. Vel ratione privilegij, vt in
scholari, Rebuff. de privilegiis scholarum, privul. 115.
Alex. Trentacinq. d. resol. 2. n. 10. Adrian. Pulna. ad
editum huius tit. c. 13. D. Barbof. d. p. 7. n. 46. & 48.
nisi pater sit, qui filio suo etiam spurio scholari cede-
re potest, vt ex Rebuff. resoluit Cald. Pereira de em-
ptione, c. 24. n. 60. Diuitias reddere quem potentiorum,
tenent Rebuff. d. art. 1. gloss. 5. post princ. Cald. Pereira de
potestate nominandi, c. 1. n. 7. vbi n. 8. dicit quod nobi-
litas potentiores homines facit.
- 6 In gloss. Afficiant, ibi, per sententiam, non ipso iure.
Vide Tiraq. in l. si unquam, verbo, reueratur, n. 39.
- 7 In gloss. A presumptione, ibi, presumitur nihilomi-
ni in fraudem facta. Notatur ad hoc quod in dubio
cessio facta per laicum clerico presumitur fraudu-
lenta, Bald. tom. 2. commun. opinion. lib. 8. tit. 29. num. 10.
pag. 327. quod non procedit in clerico simplici, vt
per Mascard. concl. §. 8. n. 21. An verò subiciatur poe-
nis, vide Tiraq. de nobilit. cap. 37. n. 105. D. Barbof. d.
p. 7. n. 49.

De Arbitris.

Tit. XLIII.

SUMMARIUM.

- 1 Doctores referuntur super hanc rubr. scribentes.
- 2 Arbitrorum materiam qui tractant, citantur.
- 3 Arbitri in multiplici reperiuntur differentia.
- 4 Arbitrium accipitur pro libera rei propria disposi-
tione.
- 5 Arbitr nonnunquam accipitur pro ipso rei sua domi-
no, & moderatore, interdum pro iudice ordina-
rio, aliquando pro delegato.
- 6 Arbitri omnes, qui a partibus eliguntur, in duplici
reperiuntur discrimine, quidam eliguntur præce-
dente iuris coactione, alij ex mera partium conven-
tione, & libera voluntate.
- 7 Arbitri iuris dicuntur electi precedente iuris co-
actione.
- 8 Arbitri compromissarii eliguntur ex mera conventio-
ne, & libera voluntate partium.
- 9 Arbitri compromissarii illi sunt qui a partibus eli-
guntur, vt servato iuris ordine litem dirimant.

Tom. I.

- 10 Arbitri arbitratores dicuntur illi qui a partibus qui-
dem eliguntur, vt de facto procedentes non serva-
to iuris ordine rem amicabilem componant.
- 11 Hac rubr. & alia similis in Sexto Decretal. qua sim-
pliciter concipitur de arbitris, in quo differat ab
illa ff. & C. de receptis arbitr. ostenditur.
- 12 Arbitr compromissarius est ille qui recipit, & reci-
piuntur ex omnino libera partium promissione ad li-
tem dirimendam.

UPER hanc rubr. scripserunt Zabari.
Bellam. Ioan. Andr. Imol. Anan. Pa-
normit. Bald. Burr. Mantua, Anchar.
Ioan. de Londris in breuario sanctorum
Canonum, fol. 166. Guillelm. Durand. in
breuario aureo iuris Canon. fol. 44. verso, Petr. de Ra-
uenna in compend. iuris Canon. Martin. Mefhart. in
epitome Decret. fol. 46. Dan. Venator in analysi me-
thodica iuris Pontif. pag. 152. Goffred. & Host. in
summa huius tit. Alexand. Cassan. & Anast. Germon.
in paratitulis ad quinque libros Decretal. Lancel. in instr.
Canon. Canis. in sum. iuris Canon. Cafarel. in erotem eius-
dem iuris, Barth. Carthag. in exposit. tit. iuris Canon.
nonissimè Ioan. Honor. lib. 1. summ. in Decret. omnes
super hac rubr.

De materia huius tit. integrum tractatum edidit
Lanfranc. de Orzano tom. 1. tract. Doct. p. 1. fol. 206. &
de arbitris, & arbitratoribus, Petr. Iacob. à Monte-
pessulano, & Baptif. de S. Blasio tom. 3. tr. Doct. p. 1.
& de arbitris & compromissis Ioan. Baptista Perusini.
tom. 3. tr. p. 1. fol. 224. vide Guillelm. Durand. in speculo
iuris, lib. 1. sub tit. de arbitro, & arbitratore, & l. 4. sub
hoc tit. Rebuff. tom. 3. ad leges Gallie, tract. de arbitris,
Maranta de ordine iudiciorum, p. 4. dist. 14. Bellacomb.
Soar. Viu & alij tom. 1. com. opin. lib. 2. tit. 26. pag. 346.
Donel. com. iuris Civilis, lib. 14. c. 10. Molina de iustit.
tract. 4. disp. 50. Card. Tusch. lit. A. concl. 448. cum seqq.
Camil. Borrel. in tract. de compromissis, & in summa de-
cis. tit. 63. de compromissis. Trentacinq. var. resol. 1. 2. tit. de
arbitr. Rendin. in prompt. recept. sent. tit. 5.

Arbitris.] Arbitri in multiplici reperiuntur diffe-
rentia, vt per gloss. verbo imperare, n. l. pen. ff. de recept.
arbitr. gloss. pen. in l. societatem 77. §. arbitrorum, ff. pro
socio, post alios l. in §. omnium n. 16. Instit. de actionib.
Baptif. de arbitr. lib. 1. c. 2. Rebuff. tom. 3. ad leges Gallie,
rub. hoc tit. art. 1. gloss. 3. in princ. Menoch. de arbitr. q. 1.
Aliquando enim arbitrium accipitur pro libera rei
propria dispositione, l. in re mandata 21. C. mandati, l.
sed etsi 28. §. consulat. ff. de pet. hered. siue per actus in-
ter viuos, vt in iuribus modò citatis, siue per vltimas
voluntates, l. 1. Cod. de sacros. Eccles. l. 2. ibi, sibi fieri
vult. ff. de testament. l. in conditionibus 19. ff. de con-
dition. & demonstr. sicut & arbitri accipitur pro ipso
rei suae domino, & moderatore d. l. in re mandata; in-
terdum pro iudice ordinario, l. quod enim 81. ff. pro
socio, melior text. in l. quisquis 6. in princ. vbi gloss. ver-
bo arbitros, C. de postulando. Nonnunquam pro delega-
to, cap. suspensionis causam 39. de offic. deleg. cap. cum spe-
cialis 61. in princ. de appellat. c. ab arbitris 11. de offic. de-
leg. lib. 6. l. vlt. vbi gloss. verbi arbitri, C. de iudic. Ali-
quando compromissarius arbitri a partibus electus
dicitur, c. 1. hoc tit. c. vlt. in fin. de re iud. l. 3. §. 1. & per
tot. ff. de recept. arb.

Sed arbitri omnes, qui a partibus eliguntur in duplici
reperiuntur discrimine; quidam enim eliguntur præcedē-
te iuris coactione, alij ex mera partium conventionē, &
libera voluntate. Priores dicuntur arbitri iuris, c. 2. de
appel. l. 6. d. c. cum speciali, d. l. vlt. Posteriores verò cō-
promissarii nūcupantur, de his agitur in d. c. in d. c. vlt.

F f 2

in d. l. 3. §. 1. & per tot. ff. de recept. arbitr. Dicuntur autem compromissarii à verbo *compromittere*, quod est simul promittere, solent enim qui arbitros eligunt, ut controuersiam dirimant simul promittere quoddam stabunt ipsorum arbitrio, unde mutua partium promissio de sic stando dicitur compromissum, & ipsi arbitri dicuntur compromissarii, l. diem profere 32. §. statim, ff. de recept. arbitr. l. penult. ff. de iudic. Rebuff. d. tit. 1. gloss. 1. num. 2. Couar. lib. 4. miscellan. cap. 18. num. 4.

9 Rursus ij posteriores in duplici reperiuntur discrimine, quidam enim arbitri simpliciter dicuntur, alij arbitri arbitratores; arbitri illi sunt qui à partibus eliguntur, ut seruato iuris ordine litem dirimant d. l. 1. l. idem 14. §. receperunt ff. de recept. arbitr. bonus text. in l. rem non nouam 12. C. de iudic. Arbitri uero arbitratores dicuntur illi, qui à partibus quidem eliguntur, ut de facto procedentes non seruato iuris ordine rem amabiliter componant, de his agitur in d. §. receperunt, vers. quod si, iuncto summano Bart. ibidem, si intelligamus dictum vers. aduersarij ad casum præcedentem, ut in præcedenti loquatur de arbitro, qui seruato iuris ordine litem dirimit, at uero in vers. quod si, de arbitro, qui non seruato illo ordine rem amabiliter componit, d. l. rem 12. ibi, ex compromisso quod iudicium imitatur, & ibi, vel qui arbitrium peragunt, si aduersarij intelligatur ad casum præcedentem, cap. penult. ibi, vel duorum mediatorum, infr. hoc tit. Constant hæc de arbitris, qui à partibus eliguntur, ex his quæ Doctores tradunt in d. §. arbitratorum, ubi Barth. n. 7. & in cap. Quintavallis, de iur. iur. Iason. in d. §. omnium, n. 19. Instit. de action. Baptista. de arbitr. lib. 1. c. 1. & 2. Blanc. de compromiss. q. 1. ex n. 29. Marant. de ordin. iudic. p. 4. dist. 14. n. 2. Rebuff. sub hoc tit. art. 1. gloss. 3. in princip. Corral. lib. 4. miscel. cap. 18. Auendan. de exequend. ma. dat. p. 1. c. 1. n. 26. Couar. var. lib. 2. c. 12. ex numer. 1. Menoch. de arbitr. casu 339. numer. 6. & 18.

11 Quibus præhabitis circa varias arbitrij significationes, variæque arbitrorum genera aduertere oportet, in hac rub. sicut in tit. ff. & C. de recept. arbitr. potissimum agi de folis compromissariis, qui spontanea partium promissione recipiuntur, arbitrariæque recipiunt ut fatentur post alios Petr. Iacob. de arbitr. n. 6. Baptista eod. tract. lib. 1. c. 2. n. 2. Corral. d. lib. 4. c. 12. In quo autem differat rub. illa ff. & C. de recept. arbitr. ab hac nostra, & alia simili Sexti Decretal. quæ simpliciter concipitur de arbitris, non explicant Doctores, neque hic, neque alibi; sed mihi dicendum uideatur discrimen in eo versari quoddam Iureconsultorum tempore arbitri, ut plurimum veri & proprii dicebantur illi, qui à partibus eligebantur, & ab eisdem recipiebantur, unde compromissarii arbitri nuncupantur, quia ex parte eligentium, & eorum, qui ad arbitria recipiuntur, res merè voluntaria est, ut vocabulum ipsum satis demonstrat, l. 3. §. 1. l. idem Pomponius 24. §. receperunt, ff. de recept. arbitr. Abb. notab. 1. Card. q. 2. in c. 1. infr. hoc tit. Rebuff. de tom. 3. sup. hoc tit. art. 1. gloss. 1. n. 2. Verrut. lib. 1. de uerborum signif. verbo arbitrium, Menoch. usufruct. c. 37. n. 26. Corral. lib. 5. miscel. c. 1. ad differentiam illorum, qui iure, seu à prætore dabantur, de quibus in l. si pure 37. in princ. & in §. 1. ibi, arbitri à prætore erit dandus, ff. de fidei. com. libert. l. lege Julia 7. in princ. ibi, arbitrium uero dandum, ff. ad leg. Jul. repetund. d. cap. cum speciali, ibi, ex iuncto, d. cap. suspitionis, ibi, cogendi, Blanc. de comprom. q. 1. n. 31. Cum ergo de prioribus principaliter agendum foret à Iureconsultis, & imperatoribus in præd. tit. ff. & C. de recept. arbitr. merito illa rubrica concipiuntur, de receptis arbitris, & qui arbitria reci-

piunt, ad insinuandam differentiam illorum, qui iuritis recipientibus & receptis dabantur, aduertit Corral. d. c. 12. quæ differentia cum iam apud Summ. Pont. esset notissima, non oportuit illam insinuare, sed satis fuit simpliciter rubricam de arbitris concipere; tum etiam, quia cum longè frequentior sit usus illorum, qui ex compromisso recipiuntur, perinde est dicere simpliciter de arbitris, ac de receptis arbitris, eo modo supra explicato, arg. l. nam ad ea, §. ff. de leg. in simili gloss. verbo contrahitur, ibi, quia frequentius sic hic contrahitur in l. 2. ad fin. princ. ff. pro empt. l. iusto 44. in princ. ibi, propter assiduam, & quotidianam comparationem seruatorum, ff. de u. uap. expendit illud agens Valasc. de iure emptor. p. 1. n. 5.

Unde iam probabiliter definiri potest arbitrum compromissarium esse illum, qui recipit, & recipitur ex omnino libera partium promissione ad litem dirimendam. Loco generis ponuntur illa uerba, omnino libera partium promissio, quia latius patet, & plures sub se continet promissiones omnino liberas, quæ tamen non sunt arbitria, ex compromisso, de quibus agimus. Adieci, libera, tum ut ostenderem huiusmodi arbitrum libero partium consensu fuisse electum, tum ut excluderem arbitrum à prætore datum, & denique illum, qui ad definiendam suspitionis causam assumitur, quia non ex partium compromisso, sed ex iurisdictione à lege data procedit, d. l. ult. d. c. cum speciali. Dixi, qui recipit, & recipitur, ut ostenderem hanc promissionem spontaneam esse à principio tam ex parte recipientium, quam eorum, qui recipiuntur, l. 3. §. 1. cum multis ibi ff. de recept. arbitr. Tandem dixi, ad litem dirimendam, tum ut significarem arbitrum compromissarium procedere seruato iuris ordine l. 1. l. idem 14. §. receperunt, ff. de recept. arbitr. tum etiam ut excluderem arbitrum arbitratorem, qui iuris ordinem seruare non tenetur, ut supra dictum est.

S V M M A R I U M.

- 1 Arbitri sunt in dispari numero eligendi, & eis discordantibus status sententia maioris partis.
- 2 Arbitri compromissarii omnium ut singulorum placito sunt eligendi, quando res ad plures spectat ut singulos.
- 3 Arbitri in dispari numero de consilio sunt eligendi.

C A P. Sanè. I. Ex Conc. Afric.

Arbitri sunt in dispari numero eligendi, & eis discordantibus status sententia maioris partis. Colligunt ex Ordinarij Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarel. Bellam. Ioan. Andr. Imola, Bald. Anania, Panormit. Anchar. Butr. Henric. Viuian. in rationali primi libri iuris Pontificij, pag. 255. Alagona in compendio iuris Canonici, pag. 194. remissive Ximen. in concord. p. 2. desumitur ex Concil. Africano cap. 88. est quoque Mileuitani Concilij cap. 24. & apud Græcos Carthagen. cap. 121. quamvis Burchard. lib. 1. cap. 68. dicat desumptum ex Concil. Africano cap. 76. & Ino part. 5. cap. 176. ex cap. 75. refertur ab Anton. Augustin. collect. 1. Decret. lib. 2. sub tit. de foro compet. c. 4.

Ex communi placito. Notatur ad hoc quoddam quando res ad plures spectat ut singulos arbitri compromissarii omnium ut singulorum placito sunt eligendi, si autem ad plures ut uniuersos, maioris partis placitum sufficit, ut per Abb. hic not. 1. Imol. n. 6. Rebuff. 10. 3. ad leges

leges Gallia, tract. de arbitris, art. 1. gloss. 3. n. 2. Verut. lib. 1. de verber. signific. verbo, arbitrium, Mench. usu. freq. c. 37. n. 26.

3. Aut unus eligatur, aut tres.] Adverte arbitros in dispari numero de consilio, non autem de præcepto esse eligendos, vnde quamvis in numero pari eligantur, valebit electio, Baptista de arbit. lib. 5. c. 4. & lib. 6. c. 13. Blanc. de compromiss. q. 1. n. 26.

S V M M A R I V M.

- 1 Arbitrium, seu arbitramentum nullum est continens peccatum per partes remissibile.
- 2 Declaratur text. in presenti.
- 3 Nepos ex filio potest in beneficio aut succedere.
- 4 Archiepiscopus potest exulare a tota Provincia delinquentes in sua diocesi.
- 5 Bannito facta collatio non tenet.
- 6 Arbitrium nullum est, quod alter ex litigantibus super beneficio, in quo ius habet, eidem cedere cogitur, recepto temporali ab illo, qui nullum proprius ius habet.
- 7 Index contra ipsum actum potest testificari.

C A P. Non sine. II. Alex. III.

1. Arbitrium quando est iniquum, id est, dolo, & fraude factum, est nullum, & non tolerandum; licet sit iuratum, si est æquum, partes debent illum servare. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zab. Bellam. Ioan. Andr. Imol. Anan. Host. Bald. Anch. Panorm. Bero. Henric. Butr. Viu. in ration. primi libri iur. Pontif. pag. 456. Alagona in compend. iur. Canon. pag. 195. remissive Ximen. in concord. p. 1. refertur ab Anton. August. collect. 2. Decret. lib. 1. tit. 20. cap. 1.

2. Dum in hoc text. videtur condemnari arbitrium quo alter ex litigantibus iubetur liti cedere, & ab altero pecuniam recipere ubi controuersia de beneficio erat, cum Summus Pont. rationem prædicti arbitrii iniqui non reddat, non parum difficile est id intelligere; gloss. post varias rationes illam magis amplectitur verbo quinq. quod pro spirituali iure pecunia data sit, sicque quasi simoniacum putant improbari arbitrium, & hunc intellectum communem testatur Bero. ibid. n. 44. Repugnat tamen cap. nisi essent de præbend. & communis omnium traditio, quæ habet ex mandato arbitri pro bono pacis pecuniam rectè dari si nulla præcedat conventio, aut conditio. Constat autem in hoc text. litigantes de pecunia data mentionem egisse, & tamen negotium in potestate arbitratorum fuisse positum, igitur arbitrium quasi simoniacum non debuit improbari. Rursus contra facit quod Summus Pont. in hoc text. arbitrium absolute non condemnat, sed iudici præcipit ut si constituerit esse adeo iniquum, ut fuit à parte relatum, eam absoluat si autem æquum esse videret, servari iubeat, vnde aperte probat retento eodem casu pecuniam iniquè, & iuste dari potuisse, ac per consequens non bene gloss. affirmat ob id solum arbitrium non valere, quia pecunia data fuit. Quare Host. Innoc. Zab. n. 5. opposit. 6. Imol. n. 16. Abb. 10. Bero. 46. in presenti. difficultatem anxerunt & variis modis explicant, à quibus receptum est arbitrium huius text. valere potuisse, quia pecunia data fuit pro bono pacis, iuxta terminos d. cap. nisi essent, sed quoniam Presbyter iussus fuit renuntiare suo iuri spirituali, & liti cedere, & ob id quinque marchas recipere, potius pro cess-

Tom. I.

sione iuris spiritualis pecuniam videtur dare, nec enim arbitri beneficium ius habenti adindicabant, & pecuniam alteri pro bono pacis inebant dari, sed ut recepta pecunia iuri suo cederet, quod non licet, iuxta c. ult. de rerum perm. Verum cum text. non simoniam arbitrii, sed iniquitatem condemnet, & ita demum sit iniquitas, non videtur illum intellectum verbis text. convenire.

Pro vero igitur intellectu advertendum est arbitrium arbitratoris, quod laudum dici solet, evidenter iniquum, vel quod maximam affert læsionem, petita reductione ad arbitrium boni viri coram Ordinario, vel à Principe, aut emendari, aut invalidum declarari posse, quantumvis iuramento fuerit confirmatum, ut Abb. & omnes resoluunt in c. Quintavallis, de iur. iur. Menoch. de arbit. casu 76. in princ. Roland. conf. 76. d. n. 26. l. 1. intra triginta annos Bapt. de differenti. inter arbitrium & arbitratorum q. 84. Alex. conf. 183. n. 4. l. 6. Afflict. decis. 132. Gasp. Caballin. millelog. 873. His suppositis dicendum in hoc text. Clericos arbitratores fuisse, & Presbyterum de quo ibi, iniquitatem arbitrii Summo Pont. retulisse ex causis in hoc text. expressis; Pontifex vero iudici præcepit, ut si arbitrium adeo iniquum esse videret, Presbyterum absolvat, & si æquum iudicaverit, servari iubeat, vnde propter iniquitatem, non propter simoniam tantum arbitrium rescinditur; potuit enim servatis servandis simonia in eo casu abesse, & dari iniquitas, ideo; tantum Summus Pont. in hoc text. definit iniquum arbitrium, siue in spiritualibus, siue in temporalibus deum, non obstante iuramento rescindendum; si vero quæras in quo iniquitas versetur, dicendum est in eo, quod is inebatur causæ cedere, qui evidens ius habebat, quod si in temporalibus fiat ut parvo recepto pretio is, qui meliorem causam videtur habere, liti cedat, iniquum etiam iudicabitur arbitrium, ut Pontifex docet in presenti; augeturque in hoc text. iniquitas ex rationibus per gloss. & DD. supra adductis, ex quorum mente hic intellectus desumitur, quamvis non ita declarent.

Per manum R. Archidiaconi, & c.] Ergo ad Archidiaconum pertinere potest capellania, seu beneficii institutio, suadent alia huius text. verba, ibi, eundem presbyterum capellanum iterum ordinavit, & ibi, de suo beneficio, & c. quod videtur adferri text. in c. congrevente, de offic. Ordin. & c. nostri, de elect. & c. 3. de instit. cum similibus, probantibus institutionem beneficiorum de iure pertinere ad Episcopos: vnde tenent aliqui text. in presenti, procedere in priuata præscriptione; alij asserunt non agere de beneficio Ecclesiastico, sed de capellania; nonnulli arbitrantur magis communiter institutionem capellani, de qua ibi, ab Episcopo diocesano factam fuisse, ad præsentationem tamen Archidiaconi, qui alias erat Ecclesiæ patronus, & in hunc sensum interpretantur illa verba text. supra relata, per manum R. Archidiaconi, id est, ad præsentationem, tu tamen resolue secundum ea, quæ habes ad c. cum satis, sup. de officio Archid.

Nepos eius, & c.] Notatur ad hoc quod nepos ex filio potest in beneficio aut succedere, vide tamen quæ latè dixi ad c. ad extirpanda 11. super gloss. verbo, filij, de filiis Presbyt.

Extra Provinciam exulans.] Notatur ad hoc quod Archiepiscopus potest exules facere à tota Provincia delinquentes in sua diocesi, ut per Marc. Anton. Genuen. in praxi fori Archiep. Neapol. c. 70. n. 17.

Notatur etiam ad hoc quod bannito facta collatio non tenet, ut per Abb. hic not. 4. quem referunt Rebuff. in tract. de pacificis possess. n. 203. Flamin. de resignat. lib. 4. q. 3. n. 42.

ff 3

ps

S V M M A R I V M.

- 1 Compromitti non potest in mulierem singularem tanquam in arbitratricem, secus si mulier habet alias iurisdictionem de iure communi, vel de consuetudine, nam tunc etiam super rebus temporalibus Ecclesia potest in eam valide compromitti.
- 2 Compromitti potest in faminam de temporalibus Ecclesie causis.
- 3 Compromitti valide potest in faminam in illis partibus, in quibus succedunt in Regnis, & in feudis.
- 4 Famine capaces sunt iurisdictionis in consequentiam alicuius dignitatis, maioratus, vel successionis, cui annexa fuerit iurisdiclio.

CAP. Dilecti. IV. Innoc. III.

FOEmina in iure remouetur à publicis officiis, & ab arbitrio etiam inter liberos, itavt contemptores arbitrij earum non dent poenas, tamen ex consuetudine approbata excellentes fœminæ possunt habere ordinariam iurisdictionem in suos subditos; & si arbitrij sententiam ferant inter Ecclesias cum præsentia, consilio, & approbatione Episcoporum, sententia est ferenda. Colligunt ex Ordinarij. Abb. antiq. Zabab. Collect. Bellam. Ioan. Andr. Anan. Bald. Imol. Butr. Panorm. Innoc. Host. Anch. Henric. Beroi. Cen. collect. 122. Viuian. in ration. primi libri iuris Pontific. pag. 557. Alagona in compend. iuris Canon. pag. 195. remissive Ximen. in concord. p. 1. & 2. refertur ab Anton. Angust. collect. 3. Decret. lib. 1. tit. 25. c. 4.

In reginam Francorum fuit compromissum. Ergo de temporalibus Ecclesiæ causis in fœminam potest compromitti, quasi amicabile compositor, iuxta text. sic communiter intellectum in c. Quintavallis 23. in fr. de iur. non verò in illas tanquam in arbitres compromitti valet, quia indecentia, quæ reperitur in eo, quod arbitria exerceant propter indiciorum sollicitudinem, l. 1. ff. hoc ut. omnino cessat quando arbitroris ministerium exercent, ita Abb. hic n. 2. & in d. c. Quintavallis, n. 1. Dec. n. 17 in l. 3. in fr. alleganda; Lanfranc. de arbit. p. 2. n. 2. Baptista lib. 4. c. 12. Blanc. de compromiss. q. 2. n. 34. Orol. in l. in multis, n. 2. ff. de statu homin. Franc. Conan. comm. lib. 1. c. 8. n. 1 plures vt per Duen. reg. 308. Quamvis enim fœminæ munus iudicandi directè & per se, vt in iudice, aut simili publico Magistratu, si ad mores civiles recipias, exercere non possit, l. cum Prætor, § minoribus, ff. de iudic. l. 2. §. & idè, de regulis iuris, Roman. sing. 691. incip. Tu audisti, Duen. regul. 311. Azened. l. 70. n. 20. tit. 9. lib. 3. noua recop. Vincent. de Franch. decis. 100. n. 8. & segg. Vant. de nullit. tit. ex defectu iurisdic. delegat. n. 71. Cabed. Lustr. decis. 27. n. 2. p. 1. D. Barbof. d. l. cum Prætor, §. ult. n. 259. Cened. ad Decret. collect. 122. n. 1. In partibus tamen, in quibus succedunt in Regnis, & in feudis, possunt exercere iurisdictionem, statere, & iudicare, ac in eas valide potest compromitti, Host. hic n. 8. Abb. n. 11. Paris. à Puteo, de syndicat. verbo, officialis, c. 3. n. 6. & 7. Angel. in l. cum Prætor, ff. de iud. & in l. eam quam, C. de fideicom. vbi dicit se vidisse Ioannam Reginam Neapolis sedentem in folio Regio, & ferentem sententiam capitalem, refert Bellet. disquis. cleric. p. 1. sit de discipl. cleric. §. 8. n. 16. Sic etiam in consequentiam alicuius dignitatis, maioratus, vel successionis in aliquo munere, cui annexa fuerit iurisdiclio, capaces erunt iurisdictionis, Abb. hic n. 3. ad finem, Card. n. 6. Butr.

n. 11. & 17. Tiraq. l. 1. connub. à n. 8. & de iure primog. q. 10. à n. 2. Anton. Gom. l. 7. Tauri, à n. 1. Guillelm. in cap. Raynmius, verb. duas habens filias, n. 67. & 119. Molin. de priuog. lib. 1. c. 13. n. 14. & 15. Auiles ad cap. Prætorum, in proem. n. 1. & verbo, Reinal. 1. n. 1. & 8. Perez l. 1. gloss. el que fuere, tit. 16. lib. 2. Ordin. pag. 355. Azened. l. 7. n. 20. tit. 9. lib. 3. noua recop. Cened. d. collect. 122. n. 1. Vel data legitima consuetudine, quæ ex causa iusta, & maioris boni ratione introducat posse aliquas fœminas veluti excellentes exercere iurisdictionem tam ordinariam, quam delegatam, & procedit text. in præsentia, quia cum fœminæ verè incapaces iurisdictionis dici non possunt, quamvis moribus ciuilibus remoueantur à publicis officiis non prætextu incapacitatis, aut defectu iudicij, sed solum ratione indecentiæ, non potest dubitari consuetudinem posse remouere indecentiam, quæ solo iure humano, seu moribus ciuilibus prohibetur, &c.

Famine præcellentes in subditos suos, &c.] Aliqui intelligunt de iurisdictione temporali, quæ non repugnat fœminæ; alij verò melius de iurisdictione spirituali, quoniam loquitur de potestate, quam habet fœmina in clericos, quæ non potest esse temporalis, sed ex speciali priuilegio Papæ illi commissa, vt aduertit Mar. Alter. de censuris, tom. 1. de excom. lib. 3. disp. 7. c. 5. in fine.

In gloss. Consuetudinem, ibi, Consuetudo ad iurisdictionem, &c. Vide Paris. cons. 25. n. 6. lib. 1. Dec. in tract. crim. lib. 4. c. 27. sub n. 6. Natt. cons. 98. n. 4. Schrader. de feudis p. 1. c. 1. §. n. 5. cum segg. Menoch. cons. 112. n. 25. vol. 1. Ambros. de immunit. c. 14. n. 1. Surd. cons. 465. n. 4. Biag. de consuetud. q. 8. n. 17. Sayr. de censur. lib. 1. cap. 9. num. 31. Stephan. Gracian. discept. forens. cap. 194. num. 25.

S V M M A R I V M.

- 1 Ecclesia exempta non potest in preiudicium exemptionis compromittere.
- 2 Alienare non valens compromittere non potest, si celebraretur compromissum in forma, quæ alienationem indicat.
- 3 Subditus in iudicem suum ordinarium tanquam in arbitrum valet compromittere.
- 4 Exemptus priuilegio suo remuatiare non potest.
- 5 Sententia pro parte valere, vel approbari potest.

CAP. Cum tempore.

Ecclesia non possunt arbitris committere ea, quæ spectant ad libertatem, & exemptionem, quia sine licentia Papæ non possunt renuntiare priuilegiis libertatis, quæ spectant ad Sedem Apost. etiam si iurassent, in aliis vero possunt. Colligunt ex Ordinarij. Abb. antiq. Collect. Zabab. Innoc. Bellam. Ioan. Andr. Imol. Anan. Anchar. Panorm. Butr. Host. Henric. Viu. in ration. primi libri iuris Pontific. pag. 558. Alagona in compend. iuris Canonici pag. 195. remissive Casal. in annot. & Ximen. in concord. p. 1. & 2. refertur ab Anton. Angust. collect. 3. Decret. lib. 1. tit. 25. cap. 2.

Iure tamen nequiuieris. Notatur ad hoc quod alienare non valens compromittere non potest, si celebraretur compromissum in forma, quæ alienationem indicat, Blanc. de compromiss. p. 4. n. 28. Tiraq. de iure mariti, gloss. §. n. 202. cum segg. Soar. tom. 1. communium opinion. lib. 3. tit. 17. num. 118. pag. 358. Dec. in cap. quæ in Ecclesiis, n. 28. sup. de constit. & consil. 475. n. 11. ff. 4. Anton.

Anton. Gom. l. 4. c. Tauri, num. 86. in fine, Molina de primogen. lib. 4. cap. 9. num. 8. Pinel. in l. 1. C. de bonis matris p. 3. num. 44. Menoch. de arbitr. casu 171. & consil. 1. num. 168. Mascard. de probation. concl. 1236. num. 106. Surd. de alimentis, tit. 8. prinil. 56. num. 31. Stephan. Gratian. discept. forens. cap. 379. n. 10. Vnde Rector, vel Praelatus de rebus Ecclesiae, quae absque Capituli consensu, ac Superioris auctoritate alienare non valet, compromissum de iure, & arbitrium sine ipsius Capituli consensu facere non potest, vt per Turzan, tom. 1. commun. opinio. lib. 1. tit. 1. numero 54. pag. 152.

3 Promissi arbitrium Magdeburgen. Archiepiscopi, &c. [Notatur ad hoc quod subditus in iudicem suum ordinarium tanquam in arbitrium valet compromittere, vt per Abb. hic n. 5. Blanch. de compromiss. q. 2. a. n. 41. Lanfranc. de arbitris, p. 2. n. 11. Rebuff. tom. 3. ad leges Galliae, supra hoc tit. art. 1. gloss. 10. n. 9. Molina de iustit. tom. 6. disp. 39. n. 7. Ludou. Rodolphin. var. quest. lib. 2. q. 18. n. 4. cum seqq. Camill. Borrell. de compromiss. §. 2. gloss. 4. n. 49. & in sum. omnium decis. tit. 64. a. n. 173. Balb. Villalob. & Fichard. tom. 1. commun. opinio. lib. 2. tit. 26. n. 106. cum seqq. vbi n. 109. aduertit de iure Civili iudicem ordinariū regulariter non posse esse arbitrum, per text. in l. Praetor, ff. de tutor. & curat. datis ab his, & in l. sed et si seruum, §. si quis iudex, ff. hoc tit. D. Barbosa in l. 1. ff. de iudic. art. 1. n. 230. & 244. Ceual. q. 344.

4 Sine licentia Romani Pontifrenunciare, &c. [Notatur ad hoc quod exemptus privilegio suo renunciare non potest, vt per Abb. hic n. 2. & in cap. graue, n. 3. de officio Ordin. & in c. 1. n. 19. de re iudic. Alber. in l. nemo videtur probare, ff. de regulis iuris. Castrenf. cons. 431. p. 1. Baptista de arbit. lib. 2. c. 4. Syluest. verbo, exemptio, n. 11. Tiraq. de retractu lig. §. 1. gloss. 9. n. 121. Couar. var. lib. 2. c. 4. m. 1. Viuian. tom. 1. commun. opin. 277. Surd. de alimentis, tit. 1. q. 111. n. 2. Gail. lib. 1. obseruat. 40. Seraphin. decis. 1025. n. 16. Fachin. cons. 55. n. 10 & cons. 16. n. 9. lib. 1. Cened. canon lib. 1. q. 16. sub n. 9. Erasim. à Cochier de iurisd. Ordinarij in exemptos p. 2. q. 7. n. 2. & 3. & p. 3. q. 34. Perez ad l. 2. vers. verum autem fori, tit. 1. lib. 3. Ordinam pag. 467. vbi etiam asserit tenere Doctores in praesenti quod si exemptus renuntiet, processus, vel sententia non tenet, cum superioris fauorem respiciat tale privilegium, ne suus subditus iudicetur ab alio.

Vnde ex hoc text. colligitur exemptum sine licentia Summi Pontificis non posse renunciare exemptioni, cuius decisionis ratio est, quia interest Romani Pontificis, qui est superior, subditos suos ab aliis non iudicari, Abb. in cap. 1. n. 19. de re iudic. & in cap. si de terra num. 5. de privileg. & in cap. significasti 27. n. 8. in fine & seq. de foro comp. Armil. in sum. verbo, exemptio, num. 8. Gale. at. de renuntiat. tom. 2. cent. 2. renunt. 140. num. 18. Cast. cons. 432. F. idetur d. cedendum, n. 3. lib. 1. late & eleganter Rot. in vna Plix-bonen. monasterij 19. Nouembris 1625. sam Reuerend. D. meo Coccino Decano, vbi contrariis bene respondet, refert Tamburin. de iure Abbatum tom. 2. disp. 11. q. 12.

5 Probat hic text. in citatis verbis non posse Praelatos, & Religiosos renunciare privilegio libertatis, & exemptionis sibi à Romano Pont. concessio absque ipsius Pontificis licentia, ratio est, quia cum exempti à potestate Ordinariorum solum Romano Pontifici subiiciantur, qui subinde eorum efficitur diocesanus, iuxta text. in c. auctoritate, iuncta gloss. verbo, diocesani, de prinil. lib. 6. Accedit regula text. in cap. significasti, de foro comp. quod nullus clericus sine proprii diocesani voluntate potest in iudicem non suum

consentire; atque ita hic notarunt Ioan. Andr. Butt. n. 11. Abb. num. 11. Socin. num. 42. versio. ex quibus inferitur, Fr. Emman. quest. Regul. tom. 1. q. 16. art. 1. & tom. 2. q. 63. art. 10. & hanc rationem, licet aliam insuper addat, veram & receptam non negat D. Barbosa ad l. 1. art. 3. n. 47. ff. de iudic. Verum licet haec ratio efficax sit quando agitur de proroganda iurisdictione iudicis non sui, in quibus terminis procedit d. c. significasti, non ita quando agitur de sola renuntiatione privilegij, quo ab Episcopi iurisdictione quis eximitur, cum enim in exemptorum fauorem fuerit introductum, non videtur neganda facultas, quod ei valeat renuntiare, iuxta reg. text. in cap. si de terra, de privileg. & quia per renuntiationem cessante privilegio Ordinarius ipso iure communi in exemptos vendicat iurisdictionem, faciliusque ad ipsum ius commune fit regressus, iuxta reg. l. si vnus, §. pactus, in fin. ff. de pactis. Vnde sub distinctione resolvendum est, est enim privilegium exemptionis in priuatum singulorum fauorem concessum est, & ei exempti renunciare possunt, iuxta proximam rationem; aut conceditur in gratiam Sedis Apostol. religionis, aut Ecclesiae, & procedit text. in praesenti, ponit expresse distinctionem Frederic. de Senis cons. 14. Felin. in c. P. & G. n. 13. de officio deleg. & post Rebuff. Paul. Fusc. de visit. lib. 2. c. 8. n. 11.

Vnde colligitur sub eadem distinctione resolvendum esse arduam questionem, vtrum quando iurdictio priuatiue data est alicui iudici, possint subiecti sine eius consensu alterius iudicis iurisdictionem prorogare; negant enim Doctores communiter, sed melius late D. Barbosa, dist. art. 3. n. 48. cum seqq. resoluit quod in priuam aliquorum gratiam priuatiue iurdictio data est, non prohibentur alterius iudicis iurisdictionem prorogare, qui plenè, & eruditè hunc articulum examinat.

Qua etiam ratione procedit dispositio text. in cap. 7. per venerabilem, vers. insuper, qui filij sint leg. probantis per locum à speciali subditos, qui Superiorem aliquem recognoscunt, non posse sine eius consensu subdicere alterius iurisdictioni, procedit enim in iis, quae supremo Principi sunt reservata in signum potestatis Regiae, vel, vt alij volunt, in signum supremae potestatis, vt est potestas legitimandi spurios, de qua formaliter loquitur ille text. in quibus reservatis communiter receptum facientur Doctores non posse inferiores sine proprii Principis consensu alterius iurisdictionem prorogare, propter magnum prauiudicium, & iniuriam quae ipsi Principi infertur, si iis, quae in suum specialem fauorem, & in suam supremam potestatis recognitionem reservantur, eos possent subiecti priuare, vt explicat ibi. Abb. n. 11. & 24. & post Couar. Pereg. & alios, quos refert D. Barbosa d. art. 3. n. 32.

Sic etiam subiecti vnus Regni sine sui Principis licentia, alterius Regni, seu Principis iurisdictionem prorogare non possunt, quia talis prorogatio cederet in prauiudicium, & iniuriam eius Principis, cui subiiciuntur, ita Paul. de Castro in l. 1. §. & post operis, n. 6. ff. de noui operis nunt. quem sequuntur alij, quos refert, & consuevit obseruari fatetur D. Barbosa d. art. 3. num. 162. & 164. & quamvis haec opinio in rigore disputationis veram esse merito fateri possit, illa tamen magis recepta est, quae docet exceptis reservatis Principi posse subditos vnus Regni in alterius iurisdictionem consentire, vt contra Paul. de Castr. tenuit Alex. n. 20. & lal. in fine, in d. §. & post. operis, communem testatur Marant. de ordine iudic. part. 4. distinct. 12. n. 19. sequitur D. Barbosa d. art. 3. num. 163.

Illis

⁶ Illis duntaxat Capitulis exceptis. Ergo sententia pro parte valere, vel approbari potest, vide Abb. hic notab. 3. Tiraq. de retractu lig. ad finem tit. n. 114. Blanc. de compromiss. g. 9. n. 60. Lanfranc. de arbit. p. 5. n. 32. Baptistam lib. 2. c. 15. n. 11.

In gloss. libertatis. ibi, Sed quantum ad se potuit renuntiare, & non quantum ad Papam. Ergo privilegio renuntiare potest in præiudicium exempti, non verò eximentis. Verum, ut melius dicit Abb. in præsentia n. 7. non potest considerari aliquis effectus quantum ad exemptum, nam ius libertatis est ita coniunctum inter exemptum, & superiorem, ut commodè separatio fieri non possit: nec est verum quod ait Alberic. in l. si quis in conscribendo 39. n. 9. de Episcop. & clericis. quod scilicet possit renuntiare privilegio specialis exemptionis, quando motu proprio non fuit concessum, quia Sylvest. in summ. verbo, exemptio §. 10. dicit contrarium esse verius evidentissima ratione, quia exemptio fit gratia exemptoris, quod dictum sequitur Armill. eod. verbo, exemptionem n. 8. Rebuff. cons. 142. col. 2. vers. exempta, quem refert Rot. in d. Vlixbonen monasterij.

S V M M A R I V M.

- 1 Arbitr non habet potestatem iudicandi ultra comprehensa in compromisso, ideo coram eo non fit reconventio.
- 2 Reconventio non datur coram arbitro.
- 3 Arbitr non habet potestatem iudicandi ultra comprehensa in compromisso.

C A P. Cùm dilectus. VI.

¹ Reconventioni non est locus coram arbitris sicut coram iudice, quia arbitr solam potest iudicare de his, quæ sunt in compromisso, & non ultra. Colligunt ex Ord. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Bellam. Ioan. Andr. Imol. Anan. Bald. Anch. Panorm. Butr. Mant. Henric. Viu. in ration. primi libri iur. Pontif. pag. 558. Alagona in compend. iuris Canon. pag. 196. remissive Casal. in annot. & Ximen. in concord. p. 1. & 2. refertur ab Ant. Aug. collect. 3. Decret. lib. 1. tit. 2 §. c. 3.

² Coram arbitris tamen reconvenire non potest. Notatur ad hoc quod coram arbitro reconventio non datur, ut per Lanfranc. de arbitris, p. 5. q. 16. num. 32. & 33. Baptistam eod. tract. lib. 9. cap. 10. Roman. sing. 776. Marant. de ordine iudic. p. 4. dist. 6. n. 20. Menoch. de arbit. lib. 1. q. 44. n. 12. Bernard. Muscatel. in sua praxi aurea civilis Neapol. p. 3. gl. Altorem, n. 5. Cardos. in praxi iudicium, verbo, reconventio, n. 12. D. Barbosa in l. 1. ff. de iudic. art. 1. n. 60. cum seqq. & in l. qui prior, à n. 41. ff. eod. Alex. Trentacinq. var. resol. lib. 2. tit. de mutuis perisio. resol. 1. n. 49. Ordin. Regiam Lusitan. lib. 3. tit. 31 §. ult. vbi patens meus.

³ Cum arbitri iudicare non valeant, nisi de his tantum, &c. Notatur ad hoc quod arbitr non habet potestatem iudicandi ultra comprehensa in compromisso, vide Ias. in l. re coniuncti, n. 253. ff. de legatis 3. & in l. cum Aquilana, n. 6. 7. & 8. ff. de transact. & in l. si curatores, n. 29. ff. de offic. procurat. Casar. Cardos. in praxi iudicium, verbo, arbitramentum, n. 3. Camill. Borrel. in summa omnium dec. tit. 63. n. 239. Azaved. in l. 4. n. 119. & num. 180. tit. 2. lib. 5. noua recop. faciunt quæ D. Barbosa in l. 2. §. legatis, n. 241. ff. de iudic. alias erit nullum landum si ultra ea, quæ in compromisso expressa fuerunt, prolatum fuerit, l. non distinguemus, §. de officio, ff. hoc tit. c. pervenit ad nos, sup. hoc eod. tit. Vale-

bit tamen in vim pacti, si fuerit à patribus ratificatum, & confirmatum, Afflict. Neapol. dec. 117. n. 6. Surd. Mantu. dec. 53. n. 22. Hieron. Magon. Lucensi dec. 48. n. 17. Casar. Barz. Bonon. dec. 112. à n. 10. Marc. Anton. de Amatis Marchia dec. 58. n. 18.

In gloss. Nisi de his, 2. ibi, vel eis coherentibus. Puta fructibus, ut per Anton. Blanc. de compromiss. g. 9. n. 80. Baptist. de arbitris, lib. 9. c. 16.

S V M M A R I V M.

- 1 Eligere qui tenetur factio arbitrio cum aliquorum consilio, tenetur illorum consilium in tractatu electionis requirere, sed sequi non astringitur.
- 2 Consilio alicuius iussu aliquid facere, petere quidem illud tenetur, sequi verò minime.

C A P. Cùm olim. VII.

Consilium aliquorum requirere obligatus in eligendo requirere debet in tractatu electionis habere consilium cum illis, aliter electio est nulla, non tamen eorum consilium tenetur sequi. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Bellam. Ioan. Andr. Imol. Anan. Panorm. Bald. Anch. Butr. Henric. Viu. in ration. primi libri iur. Pont. pag. 559. Alagon. in compend. iur. Canon. pag. 196. remissive Ximen. in concord. p. 1. & 2. refertur ab Ant. Aug. collect. 3. Decret. lib. 1. tit. 2 §. c. 4.

Collige ex text. quod iussu aliquid facere cum consilio, petere quidem illud tenetur, sequi verò minime, l. cum pater, §. mando, ff. de legatis, Couar. in c. quamvis pactum, p. 2. §. 2. n. 6. & 7. vers. secundum, & de sponsal. p. 2. c. 3. §. 8. n. 3. Garc. reg. 10. n. 1. Menoch. conf. 69. n. 17. & 18. tom. 1. & de præsumpt. lib. 6. præf. 34. à n. 25. Gutier. de iurel. p. 1. c. 8. n. 4. Gonzal. ad reg. 8. Cancellar. gl. 46. n. 36. & seq. Cald. Pereira de nomin. emphyteus. g. 1. n. 39. plures refert Doctores Sanch. de matrim. lib. 1. disp. 34. n. 24. & multo plures cito ego ipse Axiom. 93. n. 2.

S V M M A R I V M.

- 1 Laicus in rebus spiritualibus arbitr esse non potest.
- 2 Compromitti in laicum non potest, super rebus Ecclesiæ, vel spiritualibus causis.
- 3 Arbitrator, seu amicus compositor laicus potest esse in rebus Ecclesiæ, vel spiritualibus causis.
- 4 Compromitti potest in laicum super fructibus decimarum.
- 5 Compromissum factum de rebus merè temporalibus, ac civilibus Ecclesiæ in laicum, necessario non requirit consensum, & auctoritatem Episcopi.

C A P. Contingit. VIII.

De rebus spiritualibus in laicum compromitti non potest. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Bellam. Ioan. Andr. Imol. Anan. Bald. Panorm. Anch. Butr. Henric. Viu. in ration. primi libri iur. Pontif. pag. 560. Alagona in compend. iuris Canon. pag. 196. remissive Casal. in annot. & Ximen. in concord. p. 1. & 2. refertur ab Ant. Aug. collect. 4. Decret. lib. 1. tit. 18. c. 1. & reliqua pars huius text. habetur in eicon. ringit, infra de dolo, & contum.

Collige ex text. super rebus Ecclesiæ, vel spiritualibus causis in laicum compromitti non posse, ut per Felini.

Felin. in c. 2. n. 8. & ibi Dec. n. 195. de iudic. Couar. de sponfalib. p. 2. c. 8. §. 12. n. 2. & pract. c. 34. n. 1. Marant. de ordine iudic. p. 4. dist. 13. n. ult. Hippol. sing. 180. Cened. ad Decret. collect. 176. n. 3. Moneta de decimis, c. 8. q. 1. n. 2. 1. Bellet. disquisit. cleric. p. 1. tit. de favore clericorum reali, §. 2. n. 59. Menoch. de arbitrar. cau. 8. à n. 5. Soar. à Pace in practica, tom. 2. prelad. 2. à n. 2. Bella-comb. tom. 1. commun. opin. lib. 1. tit. 2. n. 35. pag. 162. Flamin. de resignat. benefic. lib. 9. q. 3. n. 7. Zerola in prax. Episc. p. 1. verbo compromissum, §. 1. pag. 101. latè Steph. Grat. discept. forens. 379. à princ. ubi resoluit quod laudum est nullum, si feratur per laicum super rebus Ecclesiasticis quocunque possessorio actum sit, quando interuenit persona clerici rei conuenti, siue agatur actione personali, siue reali, quicquid dicat Praxis Episcop. d. verbo compromissum §. 3. Idem Stephan. Gratian. ubi proxime num. 1. cum seqq. querit an consensus Episcopi, vel Vicarij habilitet compromissum factum in laicum de bonis Ecclesiasticis?

Primò limita in arbitratore, seu amabili compositore laico ut per Dec. in c. 2. m. 4. & 195. de iudic. Felin. in c. cum sit generale, n. 3. & Rip. n. 13. de foro comp. Couar. d. §. 12. n. 2. Rota dec. 407. n. 2. p. 1. diuersi. Tiber. Dec. resp. 39. n. 38. vol. 4. Viuiat. tom. 1. commun. opin. lib. 2. tit. 26. n. 17. pag. 349. & n. 115. pag. 357. Farin. in praxi crimin. p. 1. q. 8. sub n. 4. vers. limita primò Bellet. d. §. 2. n. 64. ubi n. 65. id sublimitat in causis spiritualibus, in quibus transactio fieri non potest.

Secundò limita in fructibus decimarum, super quibus potest in laicum compromitti, ut per Rebuff. in tractatu except. n. 218. & de decimis, q. 10. n. 9. Camill. Borrel. de compromiss. §. 2. gl. 1. n. 327. latè Moneta de decimis, c. 8. q. 1. à n. 24. & n. 26. cum Borrell. d. gl. 1. n. 82. resoluit causam iuris decimarum, seu ius ipsum decimandi in laicum tanquam in arbitratorem compromitti non posse.

In gloss. spiritualibus ibi, dicas quòd de rebus, &c. Notatur ad hoc quòd compromissum factum de rebus merè temporalibus, ac ciuilibus Ecclesiæ in laicum, necessariò non requirit consensum, & auctoritatem Episcopi, ut per Viu. tom. 1. commun. opin. lib. 2. tit. 26. n. 17. pag. 349. & n. 116. pag. 357.

SVMMARIVM.

- 1 Compromitti potest in laicum & clericum de re spirituali, & auctoritate superioris.
- 2 Mandatum speciale requiritur ad compromittendum.
- 3 Compromitti de re spirituali potest in laicum, & clericum, seu duos laicos, & clericum.
- 4 Appellandum est ad Ecclesiasticum à sententia prolata in causa commissa clerico, & laico.
- 5 Reductio ad arbitrium boni viri quando petitur in aliqua causa compromissum in clericum & laicum simul, petenda est coram Episcopo iudice clerici.

CAP. Per tuas. IX.

PROCURATOR cum mandato generali coram delegato cum parte contraria non potest causam compromittere; & arbitrium de licentia delegati potest promulgari per vnum clericum, alterum laicum, & si pars principalis, cuius est procurator, acceptet arbitrium, debet haberi ratum & executioni mandari si verò non acceptet, & in arbitrio fuit appositae pena de observando, procurator conueniri poterit ad poenam; si non fuit appositae poena, procurator

conuenietur ad in esse, quia suo iuramento se personaliter obligauit. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Zabab. Collect. Bellam. Ioan. Andr. Inmol. Innoc. Anan. Anch. Butr. Panorm. Henric. Bald. Cened. collect. 176. Viu. in ration. primi libri iur. Pontif. pag. 560. Alagona in compend. iur. Canon. pag. 196. & vol. 2. repet. in iure Canonico ad primum Decretalium librum, Abb. Panorm. remissiuè Casal. in annot. & Ximen. in concord. p. 1. & 2. fertur ab Anton. August. collect. 4. Decret. lib. 1. tit. 18. c. 2.

Dedit generale mandatum.] Notatur ad hoc quòd ad compromittendum requiritur speciale mandatum, ut per Marant. de ordine iudic. p. 4. dist. 14. n. 4. Zerol. in praxi Episc. p. 1. verbo, compromissum, §. 5. Bernard. reg. 605. Ioan. Garc. reg. 205. n. 2. Menoch. vsufreg. lib. 3. c. 68. n. 9. plures refert Doctores Cened. ad Decret. collect. 176. n. 1.

Per vnum clericum, & duos laicos. &c.] Notatur ad hoc quòd in laicum, & clericum, seu duos laicos, & clericum potest compromitti de re spirituali accedente Superioris auctoritate, ut per Couar. pract. c. 14. n. 1. vers. est etiam ratio, Viuiat. tom. 1. commun. opin. lib. 2. tit. 26. n. 17. vers. & sic compromissum, Bonacof. communium criminal. p. 2. verbo, laicum, fol. 45. Perez l. 1. gl. 1. pag. 69. col. 2. in med. tit. 1. lib. 1. Ordin. & in rubr. tit. 1. gl. 1. pag. 450. lib. 1. Cot. in memorabilib. verbo, compromissum, in 2. Rebuff. de privilegiis scolasticum privileg. 106. vers. septimo, Felin. in tract. quando litera Apostol. noceant n. 6. vers. & induci etiam, Mascard. de probationib. conclus. 1358. n. 66. Camill. Borrell. de compromiss. §. 2. gloss. 1. n. 97. Moneta de decimis, c. 8. q. 1. n. 23. Farin. in praxi criminali, p. 2. quest. 8. sub n. 24. vers. limita secundò, Bobadil. in sua politica, lib. 2. c. 17. num. 93. Bernard. Graenæ. ad pract. Camera Imp. lib. 1. concl. 37. consider. 2. num. 2. Cened. collect. 176. num. 3. Cald. Pereira in l. si curatorem, verbo implorandum, num. 6. col. 6. optime Stephan. Gratian. discept. forens. cap. 100. n. 51. & §. 1. ubi resoluit quòd in causa commissa clerico, & laico si contingat ab eorum sententia appellari, adeundus erit index Ecclesiasticus tanquam dignior, secus tamen dicit quoad reductionem quæ non debet peti coram Superiore arbitratore, sed coram eo, qui index causæ fuisse si de illa compromissum non esset factum, de quo etiam Perez l. 1. vers. quæro, tit. 15. l. 2. Ord. pag. 364. Sed verius est quando aliqua causa compromittitur in clericum, & laicum simul, & eorum laudum petitur reduci ad arbitrium boni viri, adeundum esse Episcopum iudicem clerici, & non iudicem laici, Felin. in c. 1. n. 6. vers. not. 1. de præscript. Bart. in l. iuris peritis, §. cum oriundus, ff. de excusat. tur. Bald. in l. precipimus, in fin. C. de appellat. Dec. in rub. de appellat. n. 13. Aufser. de potest. Eccles. n. 49. Parif. conf. 45. n. 11. & 65. vol. 1. Alex. de Neuo conf. 74. n. 8. etiam si res illa super quam fuit factum compromissum fuerit prophana, Bart. in repet. l. societatem, §. arbitrorum, ff. pro socio, Specul. in tit. de arbitris, §. 1. vers. sed quid erit, Socin. sen. conf. 18. num. 31. vol. 1. quod refert, & sequitur Bellet. disquisit. cleric. p. 1. tit. de favore cleric. person. §. 16. num. 5.

Alia circa intellectu huius text. inuenies in collect. ad cap. quod in dubiis, n. 4. de consecrat. Ecclesia vel Altar.

SVMMARIVM.

- 1 Arbitrium finitur morte compromittentium, neque transit in ipsorum heredes, & n. 2.

CAP.

CAP. Ex parte. X. Honor. III.

Canonici si eligunt duos, & compromittitur negotium arbitris, si ante sententiam moriatur vnus electus, non debent Canonici procedere ad aliam electionem, nisi prius arbitri iudicet de sufficientia electi, quia iste electus habet adhuc ius ad beneficium, licet compromissum per mortem vnus compromittentium fuerit finitum. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Bellam. Ioan. Andr. Imola, Anania, Anchar. Panorm. Butr. Alagona in compend. iuris Canon. pag. 197. Viuiam. in rationali primi libri iuris Pontif. pag. 561. remissive Casal. in annot. & Ximen. in concordant. p. 1.

Arbitrium sit finitum per mortem, &c. Notatur ad hoc quod arbitrium finitur morte compromittentium, neque transit in heredes ipsorum concordant. c. ult. inf. hoc tit. c. pen. vbi gloss. vni sup. de officio delegat. l. diem proferre 32 §. 1. vbi gloss. verbo, morte, l. sed & §. ult. ff. hoc tit. apud Castellanos l. 28. & ibi gloss. 2. tit. 4. part. 3. Matanta de ordine iudic. part. 4. dist. 5. n. 3. Lanfranc. de arbitris 2. q. 4. princ. Baptista eod. tract. q. 2. Boner. sing. 6. n. 6. Blanc. de compromiss. q. 6. d. n. 1. Hippol. 1. sing. 5. 4. Duenn. reg. 128. Causaler. decis. 656. n. 4. Mich. Grass. tom. 1. commun. opin. lib. 3. tit. 26. n. 57. vbi n. 59. aliter id procedere quamvis alter ex compromittentibus mortuus sit ciuilitate, & n. 59. quamvis res sit indiuidua, & D. Barboza ad l. heres absens, in princ. n. 30. & 31. ff. de iudic. & num. 32. aliter compromissum extinguitur etiam si vnus ex compromittentibus decedat postquam iam erat conclusum in causa. Et quod etiam arbitrium expiret morte illius, qui arbitrium habebat, decidit Rota in vna Mediolanens. pensionis 20. Febr. 1615. coram bona mem. Vbaldo, apud Farin. dec. 651. n. 2. p. 2. recent.

S V M M A R I V M.

- 1 Arbitrator post rem iudicatam super discordiis nouis assumptus non potest per suum arbitrium sententiam immutare etiam si de componendo inter partes mandatum acceperit à Papa.
- 2 Sententia in iudicatum transacta mentio facienda est in rescripto impetrato, alias subreptitium erit.
- 3 Compromissum fieri non potest super re iam iudicata, nisi expresse rei iam iudicata renuntiatur sit.
- 4 Depositi fieri potest apud iudicem, & arbitrum pro obseruatione sententiae.
- 5 Intentio scribentis semper attendenda.
- 6 Compromissum est transactio.
- 7 Arbitrator postquam acceptauit compromissum non potest amplius illi renuntiare.

CAP. Exposita. XI.

Arbitrator electus super aliquas dubitationes ortas post sententiam Legati non debet aliquid immutare, vel iudicare contra sententiam Legati, etiam si mandatum acceperit à Papa de componendo inter partes. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Bellam. Ioan. Andr. Imol. Panorm. Anchar. Host. Butr. Henric. Viuiam. in rationali primi libri iuris Pontif. pag. 562. Alagona in compendio iuris Canonici, pag. 197. remissive Ximen. in concord. p. 1. & 2.

Per sententiam, &c. Notatur ad hoc quod si lata sententia in iudicatum pertransiit, et iudicata omni-

nino facienda est mentio, alias impetratum rescriptum subreptitium erit, per Alex. conf. 266. column. 1. lib. 2. Menoch. de arbit. casu 202. d. n. 42. vbi etiam resoluit quod non sufficit dicere sententiam esse latam, nisi narretur qualiter sententia transiit in rem iudicatam, vt refert parens meus in annot. ad Ordin. Regiam Lusit. lib. 3. tit. 43. in princ. n. 6.

Contra ipsius Legati sententiam, &c. Notatur ad hoc quod compromissum fieri non potest super re iam iudicata, nisi expresse rei iam iudicata sit renuntiatur, vt per Surd. decis. 185. n. 12. vbi ex aliis quos ibi refert, declarat etiam si sententia possit per in integrum restitutionem rescindi.

Obsequium occasione illius compromissi sibi datorum. Notatur ad hoc quod depositum fieri potest apud iudicem, & arbitrum pro obseruatione sententiae, vt per Tirac. de retrac. tit. 2. §. 4. gl. 7. n. 1. Res enim possunt esse apud iudicem, Perez l. 1. gl. 1. pag. 66. col. 1. in princ. tit. 10. lib. 3. Ordin. Caldeira de errorib. pragmat. vicorum, lib. 3. c. 8. n. 1.

In gloss. Intentionis, ibi, semper recurrendum est ad intentionem scribentis. Vt per Tirac. in l. si iniquum, verbo, libertas, n. 55. C. de renoc. don. nam intentio agentium regulat omnes actus ad finem intentionis, ex citatis per me in tract. Axiom. iuris vssu. Axiom. 128. n. 4.

In gloss. Cum parte, ibi, nam transactio, siue compositio, &c. Ergo compromissum est transactio, vt per Perez l. 4. gloss. 3. pag. 63. col. 2. in princ. tit. 3. lib. 1. Ordinar.

Tanquam in arbitrium, &c. Aduerte arbitrum postquam acceptauit compromissum non posse amplius illi renuntiare, Baptista Perul. in tr. de arbit. lib. 5. c. 3. n. 1. & l. 13. cap. 1. n. 4. Alex. conf. 84. num. 2. lib. 5. Rota decis. 398. n. 2. apud Farinac. p. 1. recent.

S V M M A R I V M.

- 1 Compromissum factum in duos, siue plures, hoc adiecto vt in casu discordia eligatur tertius per eosdem vel alios, non valet.
- 2 Compromissum de incerta persona in arbitrum assumenda, non tenet.

CAP. Innotuit. XII. Greg. IX.

Compromissum factum à partibus coram iudicibus in duos arbitros cum claus. vt in casu discordia iudices, vel alij possint eligere, v. g. tertium arbitrum incertum, non valet, quia est contra ius, & si iudices excommunicant partem nolentem obedire arbitro, excommunicatio non tenet post legitimam appellationem, Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Bellam. Io. Andr. Imol. Anan. Anchar. Panorm. Butr. Casal. in annot. Henric. Viuiam. in rationali primi libri iuris Pontif. pag. 563. Alagona in compend. iuris Canon. pag. 197. remissive Ximen. in concord. p. 1.

Collige ex text. quod compromissum de incerta persona in arbitrum assumenda, non tenet, concordat l. si vnus 19. §. si in duos, ff. de receptis arbit. apud Lusit. Ordin. Regia lib. 3. tit. 16. §. ult. vbi parens meus, & apud Castellanos l. 26. tit. 4. p. 3. vbi Greg. Lop. Roman. sing. 63. Ioan. Garcia de expensis, c. 24. num. 17. Mantica. decis. 235. n. 5. & vide quae habes ad cap. seg. n. 3.

S V M M A R I V M.

- 1 Compromissum factum in vnum, vel in plures, vt ipse per se causam definiant, vel per alios, quos ipse elegerint, valet.

2 Pro

- 1 Pro arbitrio obseruantiā agi an possit ad pœnam con-
uentionalem, remissuē.
2 Compromissum factum in arbitratōres duos, quibus
data sit facultas eligendi tertium; si inter se dis-
sentiant, ualidum est.

CAP. Cūm à nobis. XIII.

- 1 Compromissum factum uni, uel duobus sub hac
forma, ut ipsi per se, uel alij, quos ipsi arbi-
tri deputabant, rem definiant, cui definitioni sta-
bunt sub pœna, &c. valet. Colligunt ex Ordin. Abb.
antiq. Innoc. Collect. Zabari. Bellam. Ioan. Andr. Imol.
Host. Anan. Anch. Panorm. Butr. Henric. Viui. in ra-
tionali primi libri iuris Pontif. pag. 163. Petr. Alagona in
compendio iuris Canon. pag. 167. remissuē, Ximen. in
concord. p. 1.
2 Et remissio sub certa pœna, &c.] Vtrum pro arbitrij
obseruantiā agi possit ad pœnam conuentionalem?
Vide Abb. hic n. 14. & Berol. 79. idem Abb. in c. suam,
n. 6 de pœnis, Butr. & Scribentes in l. 4. §. Cuius, & in
l. 5. §. si sortem, ff. de vert. blig. Mant. dial. 45. Strach. de
mercatura, tit. de contractu mercatorum, n. 24. Gig. de
pensionib. 791. n. 10. Nauar. in manuali, c. 17. n. 125. &
c. 13. n. 68. Couar. de sponsalib. p. 2. c. 6. §. 8. n. 11. Clar. §.
furtum, vers. pœna, & §. ult. q. 80. Afflict. dec. 135. Me-
noch. de arbit. casu 260 à n. 13. Mench. de success. crea-
tione, §. 10. n. 662. Valasc. conf. 35. & 86. à princip. Gu-
tier. Canoniarum quest. lib. 2. c. 20. à n. 10. Sarm. lib. 3. se-
lect. c. 6. n. 10. Cabed. ad Decretal. collect. 122. Fachin.
controuer. lib. 1. c. 97. vers. quarta, & lib. 10. c. 94. D. Bar-
bos. in l. 2. n. 42. ff. soluto matrim. Surd. dec. 259. n. 1. &
decis. 260. n. 22. & conf. 348. n. 7.
3 Vel duorum mediatorum, &c.] Notatur ad hoc
quòd compromissum factum in arbitratōres duos,
quibus data sit facultas eligendi tertium, si inter se
dissentiant, validum est, ut per Rom. sing. 163. incip.
tu habes, Card. conf. 86. n. 1. Lanfranc. de arbit. §. mem-
bro, §. multis, q. 2. n. 5. Ioan. Baptista Perusin. cod. tract.
lib. 7. c. 1. volum. 2. vers. secunda solutio, Decian. conf. 42.
num. 5. & 8. lib. 3. quos refert & sequitur Mantica. de-
cis. 235. n. 5. contrarium resoluentes si compromissum
fiat in arbitros.

SUMMARIUM.

- 1 Compromissum ante sententiam latam finitur morte
alterius compromittentis, unde non transit in hæ-
redes compromittentium nisi de eis sit casum in
compromisso.
2 Arbitrium finitur morte compromittentium, neque
transit ad hæredes ipsorum, nisi factum fuisset pro
hæredibus.
3 Compromissum ad successores non transit, nec ad hæ-
redes.
4 Hæres appellatus in compromissis veniunt hæredes
hæredis.

CAP. Compromissum. XIV.
& ult.

Compromissum morte compromittentis expi-
rat, & non transit in hæredes compromitten-
tis, nisi in compromisso fiat expressa mentio de hæ-
redibus. Colligunt ex Ord. Abb. antiq. Innoc. Col-
lect. Zabari. Bellam. Ioan. Andr. Imol. Anan. Host.
Anch. Bald. Panorm. Butr. Mantua. Henric. Viui. in ra-
tionali primi libri iuris Pontif. pag. 163. Alagona in
compendio iuris Canon. pag. 198. remissuē Casal. in annot.
& Ximen. in concord. p. 2.

De hac eadem conclus. dixi ad cap. ex parte 10. sup. 2
hoc tit. nisi factum fuisset etiam pro hæredibus, tunc
enim non expirare per mortem compromittentium
censuit Rota in vna Anconitana compromissi 28.
Ianuar. 1613. apud Facin. decis. 452. num. 6. part. 1. in
recent.

Hæres.] Notatur ad hoc quòd compromissum 3
ad successores non transit, nec ad hæredes, ut per
Couar. in cap. requisisti, n. 5. de testam. Vide ad c. presen-
tata 58. infr. de testib. Aduerte quòd in compromissis 4
appellatione hæredis veniant hæredes hæredis, ut
per Tiraq. de retract. comment. §. 1. gl. 9. n. 22. in fine, &
faciunt per me dicta in tract. de appellatiua verborum
vtriusque iuris signific. appellat. 113. n. 32. cum segg.
pag. 232.

Finis Libri primi Decretalium.

COLLECTA